

การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งตามวิถีพุทธของพระสงฆ์
ในจังหวัดสุพรรณบุรี

THE STRATEGY TO BUILD-UP STRONG COMMUNITY BY WAYS OF
BUDDHIST MONK IN SUPANBURI PROVINCE

พระครูสมุทรวิทย์ ภาสโก (ดุษฎีพดฺธิพนฺธฺ)^{*}

Phrakhrusamu Woravit Pasuko (dutsadeephuttipun)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการ นี้มุ่งแสดงให้เห็นถึง การมีวัฒนธรรมร่วมกันเป็นพื้นฐานเชื่อมโยงจิตใจให้คนในชุมชนเกิดความเข้มแข็งเพื่อพัฒนาไปสู่การแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ทำให้ชุมชนมีความสามารถที่จะพึ่งพาตนเองได้และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยมีความคิดริเริ่ม ทักษะความรู้ ในการแก้ปัญหาชุมชนบนพื้นฐานของการพึ่งตนเองของชุมชนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

ชุมชนในอำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรีนั้น นับว่ามีความเข้มแข็งเป็นอย่างยิ่งคนในชุมชนมีความรักสามัคคีในการอนุรักษ์ตลาดร้อยปี ซึ่งเป็นศูนย์รวมวิถีชีวิตของคนในชุมชน ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน โดยมีพระสงฆ์เป็นศูนย์รวมของความศรัทธา ทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุน กิจกรรมต่างๆ ทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้คนในชุมชน เกิดปฏิสัมพันธ์ต่อกัน อีกทั้ง ยังทำหน้าที่ในการส่งเสริมพัฒนาจิตใจของคนในชุมชนให้เข้มแข็ง และได้พัฒนาต้นกล้า หรือเยาวชนของชุมชนเป็นคนดีศรีสุพรรณ ซึ่งนับว่าพระสงฆ์นอกจากจะส่งเสริมความเข้มแข็งของคนในชุมชนแล้วยังได้บ่มเพาะปูพื้นฐานให้กับเยาวชนคนรุ่นใหม่ มีความเข้มแข็งทางจิตวิญญาณสามารถสืบสานวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในชุมชนให้เข้มแข็งสืบต่อไป

คำสำคัญ : การเสริมสร้าง ; ชุมชนเข้มแข็ง ; พระสงฆ์ ; สุพรรณบุรี

ABSTRACT

The study found that having a common culture that is fundamentally linked to people in the community was strengthened to develop into solving the problems arising in the societies with the harmony. The community has the ability to self-sufficiency and a better quality of life. The heightened knowledge to solve problems on the basis of community self-reliance of a community as much as possible.

^{*} ภาควิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

People in the community have a passion for the preservation of the unity of the marketing year. Which is the center of life in the community. From the past to the present the priest is the center of faith. Act Promoting the Buddhist. So that people in the community Born interactions It also serves to promote the spiritual development of the community is strengthened. And the development seedlings or the youth of the community is a good Srisuphanthavorn. Which is to foster a strong Buddhist monks outside of the community, but also nurture a foundation for young people. There is a strong spiritual can culture Life in the community to continue to strengthen.

Keyword: to build-up; the Strengthening of the Communities; Monks; Supanburi

1 บทนำ

ชุมชน จัดได้ว่าเป็นรากฐานสำคัญของสังคม เพราะชุมชนหมายถึงกลุ่มคนที่มีความผูกพันกันตั้งแต่ระดับครอบครัว เพื่อนบ้าน มีความเอื้ออาทร รักและปรารถนาดีต่อกัน เป็นพื้นฐานที่กลมเกลียวจิตใจคนในสังคม การที่จะสร้างชุมชนให้เข้มแข็งได้นั้น ย่อมมาจากหลายปัจจัยที่สำคัญ คือ คนในชุมชนย่อมมีศีลธรรม มีจิตสำนึกร่วมกันในการพัฒนาส่วนรวม มีการแบ่งปันกัน ชุมชนต้องปลอดอบายมุข จึงเน้นความสำคัญด้านจิตใจเพราะคนที่มีจิตใจดีมีจิตสำนึกทางศีลธรรม เมื่อทำกิจกรรมร่วมกัน ย่อมมีความเข้าใจกัน เห็นอกเห็นใจเกื้อกูล แบ่งปันกัน เห็นความสำคัญของผู้อื่น เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ในทางกลับกันหากคนปราศจากศีลธรรม การมารวมตัวกันทำงานส่วนรวม ร่วมกันอาจเกิดความไม่เข้าใจกัน เช่น อาจมีความขัดผลประโยชน์กัน ในกรณีทำงานของส่วนรวมมีผลประโยชน์ด้านการเงินเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย คนที่ขาดศีลธรรม มักคิดเอาเปรียบผู้อื่นนึกถึงประโยชน์ส่วนตนก่อนส่วนรวม และอาจขัดแย้งกับคนที่ขาดศีลธรรม มักคิดเอาเปรียบผู้อื่นนึกถึงประโยชน์ส่วนตนก่อนส่วนรวม และอาจขัดแย้งกับคนที่มีศีลธรรม ในที่สุดก็จะเกิดการเกลียดชังกัน ทะเลาะเบาะแว้งและไม่ให้ความร่วมมือต่อกัน สภาพสังคมหรือชุมชนจึงเกิดปัญหาตามมา ซึ่งมีทั้งจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เพื่อป้องกันความขัดแย้งที่จะพัวพันเกิดขึ้นในสังคม สามารถสร้างทัศนคติบวกต่อมุมมองในการดำเนินชีวิต การอยู่ร่วมกับผู้อื่น การรับผิดชอบต่อสังคม เป็นสมาชิกที่ดีต่อครอบครัว องค์กรและสังคม (บุษกร วัฒนบุตร : 2558)

ปัจจุบันรัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญของชุมชน และมีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชน โดยผลักดันการจำหน่ายผลิตผลในครัวเรือน และการรวมกลุ่มกับการผลิตเพื่อจำหน่ายในรูปแบบของธุรกิจชุมชน อันจะส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ ลักษณะของชุมชนเข้มแข็งกล่าวคือ 1) มีความพึ่งพาอาศัยกัน 2) พึ่งพาตนเองได้ 3) ควบคุมจัดการปัญหาในชุมชนได้ 4) เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับสัญญา สัญญาวิวัฒน์ได้กล่าวโดยสรุปว่า ชุมชนเข้มแข็งประกอบด้วย 1) เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ กล่าวคือ การที่ชุมชน (คนในชุมชน) มีการเรียนรู้ และรู้เท่าทันข่าวทั้งเศรษฐกิจ สังคมการเมือง รวมทั้งชุมชนมีการเพิ่มพูน

ความรู้ในด้านต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ 2) เป็นชุมชนที่มีการจัดการตนเองด้วยระบบการบริหารจัดการ ในกิจกรรมที่สำคัญ 4 ประการ คือ การวางแผนการจัดกระบวนการขององค์กรภายในชุมชน การลงมือ ปฏิบัติตามแผนงาน และมีการประเมินผล 3) เป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ กล่าวคือ ชุมชนมีจิตสำนึก มีจิตวิญญาณซึ่งอาจหมายถึงความรัก ความรัก ความหวงแหน ความรู้สึกเป็นเจ้าของในชุมชน โดยมีสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกันในชุมชน 4) เป็นชุมชนที่มีสันติภาพ กล่าวคือ การเป็นชุมชนที่มีความสงบสุข คนในชุมชนมีจิตใจที่เยือกเย็น มีคุณภาพ และคุณธรรม (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ : 2543)

พระสงฆ์ คือ พระภิกษุผู้มีหน้าที่ในการส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ให้ เจริญรุ่งเรืองสร้างศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชน สร้างความเข้มแข็งและความมั่นคงให้กับ พระพุทธศาสนา ส่งเสริมและทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญยั่งยืนสืบต่อไป (พระครูวินัยธรจักรี ศรีจารุเมธีญาณ : 2559) ทั้งนี้เพราะพระสงฆ์เป็นผู้มีความสามารถ และทรงคุณค่าในการพัฒนา ชุมชน เป็นที่ไว้วางใจ ในการทำงาน นอกจากนี้ พระสงฆ์ยังมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้านการศึกษา การอบรมให้ความรู้แก่ประชาชน รวมถึงการปลูกฝังความรู้ทางพระพุทธศาสนาให้แก่เด็ก และ เยาวชนในชุมชน กล่าวได้ว่าการเสริมสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งได้นั้น พระสงฆ์มีส่วนสำคัญในการ ขับเคลื่อน โดยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาผ่านวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นเผยแผ่ปลูกฝังศีลธรรม ในการอยู่ร่วมกันของสังคมให้เกิดความสุขสงบตามที่ได้รับถ่ายทอดจากใน อดีต ดังคำสอนที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย...พวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุข แก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่หยาตเทพและมนุษย์ ...จงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุด จงประกาศ พรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน...” (วิ.ม. (ไทย) 4/32/40) จาก คำสอนในเบื้องต้นจึงนับว่าเป็นรากฐานสำคัญที่เป็นแนวทางให้พระสงฆ์ได้ประพฤติปฏิบัติสืบต่อกัน ผ่านยุคสมัยต่างๆ ในการสร้างชุมชนความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธ ศาสนา เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจสร้างความสงบสุขให้กับชุมชนการดำรงอยู่ ซึ่งพระพุทธศาสนาจำเป็นต้องมีผู้ที่ทำหน้าที่ในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาอยู่อย่างต่อเนื่อง และจำเป็นต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม ดังนั้นในการเผยแผ่พระพุทธ ศาสนาจึงจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ในการเผยแผ่เพื่อให้งานเผยแผ่นั้นสำเร็จผล (พระครูญาณเพชร รัตน์ (เทวินทร์ ปิยะทสฺสี) : 2557)

ชุมชนสามชุก ซึ่งเป็นที่ที่เก่าแก่และมีความสำคัญ ทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี อย่างมากแห่งหนึ่งในบริเวณฝั่งตะวันตกสามเหลี่ยมแม่น้ำเจ้าพระยาพบหลักฐานสามชุกในขณะนั้น นับว่าเริ่มมีลักษณะของการเป็น “เมืองทางน้ำ” เพราะเป็นท่าจอดเรือที่ชาวกะเหรี่ยงลาวละว้าจะ นำเกวียนบรรทุกของป่ามาขายแลกกับสินค้าที่ชาวเรือนำมาจากทางใต้ที่บริเวณท่าน้ำเป็นตลาดมี เรือมาจอดมากมาย เพื่อรับส่งข้าวจากโรงสีต่างๆ เป็นท่าขนาดใหญ่เกวียนล้อขึ้นลงได้สะดวกเรียกว่า “ท่ายาง” ระหว่างรอสินค้าพวกพ่อค้าตัดไม้ไผ่มาสานเป็นภาชนะสำหรับใส่สินค้าเรียกว่า “กระชุก” หรือ “สี่ชุก” ต่อมาชาวบ้านละแวกนี้จึงพากันเรียกว่า “บ้านกระชุก” หรือ “บ้านสามชุก” และมี

“วัดสามชุก” เป็นศูนย์กลางของชุมชนหลายหมู่บ้าน เพราะตั้งอยู่ท่ามกลางชุมชนขนาดใหญ่ มีรอยพระพุทธรูปหล่อในอาคารมณฑปเก่าเป็นวัดสำคัญของชุมชน

ชุมชนสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ส่วนมากมีอาชีพเกี่ยวกับเกษตรกรรมเป็นหมู่บ้านประหยัดพลังงาน มีศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ได้มีการดำเนินกิจกรรมลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว พออยู่ พอกิน โดยการปลูกพืชผักสวนครัว การทำขนมไทย การทำกับข้าวไทยโบราณ การทำน้ำหมักชีวภาพ ปัจจุบันยาเสพติด เป็นสิ่งที่กำลังแพร่หลายมากในสังคมไทย โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกฝ่ายจะร่วมมือกัน การจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะป้องกันไม่ให้เกิดและเยาวชน เข้าไปพัวพันกับยาเสพติดประกอบกับปัจจุบันเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ห่างไกลพระพุทธศาสนา เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจทำให้ ทั้งนี้เพราะว่าสภาพสังคมการเมือง และเศรษฐกิจ ได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ครอบครัวไม่มีเวลาอบรมสั่งสอน บ่มเพาะคุณธรรมจริยธรรมให้กับบุตรหลานวัดจึงจำเป็นต้องตั้งรับให้ทันต่อสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อเสริมสร้างการจัดการวัดให้เกิดสันติสุขต่อไป (พระวีระศักดิ์ ชยธมโม : 2558)

ดังนั้นการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งนั้น บุคคลที่มีบทบาทมากในชุมชนคือพระสงฆ์ตามโครงสร้างที่ได้นำเสนอ ผู้เขียนทำงานในฐานะพระสงฆ์ ได้พบเห็นความสำคัญของพระสงฆ์ที่มีบทบาทการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนแตกต่างกันไปผู้เขียนจึงเกิดแรงจูงใจที่จะศึกษาถึงการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งตามวิถีพุทธของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยจะศึกษาเฉพาะกรณีของพระสงฆ์ในเขตอำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี จะนำไปเป็นแนวทางส่งเสริมและพัฒนาพระสงฆ์ให้สามารถแสดงบทบาทการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งอย่างเต็มศักยภาพต่อไป

2. สภาพการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งตามวิถีพุทธของพระสงฆ์ใน จังหวัดสุพรรณบุรี

กลุ่มบุคคลหลายๆ กลุ่มมารวมกันอยู่ในอาณาเขตและภายใต้กฎหมายหรือบังคับเดียวกัน โดยมีแบบแผน การดำเนินชีวิตในแนวทางเดียวกัน เช่น ภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือมีวัฒนธรรมร่วมกันเป็นพื้นฐานเชื่อมโยงจิตใจพาคคนในชุมชนอันจะส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง เป็นสิ่งที่แสดงถึงความสามารถของแต่ละชุมชนที่รวมตัวกันของคนในชุมชนไม่ว่าจะเป็นในเมืองหรือในชนบททั้งที่รู้จักกันโดยมีพื้นฐานของความมีจิตสำนึกที่ต้องการจะมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน มีความสมานสามัคคี มีความรัก มีน้ำใจ มีความเอื้ออาทรต่อกันโดยไม่มีการแบ่งแยกชนชั้น ฐานะ สามารถที่จะวิเคราะห์ปัญหา วิเคราะห์ทางเลือก และตัดสินใจ เลือกนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้สำเร็จ พัฒนาไปสู่การแก้ไขปัญหาอื่นๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ทำให้ชุมชนมีความสามารถที่พึ่งตนเอง อย่างมีศักดิ์ศรี มีความภูมิใจ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง มีหลากหลายแนวคิด หลายระดับ ซึ่งเริ่มจากกลุ่มองค์กรชุมชน หรือองค์กรชาวบ้าน ที่อาจมุ่งประโยชน์เฉพาะกลุ่มนำมาสู่ลักษณะความร่วมมือที่หลากหลายเป็น “พหุภาคี หรือประชาคม” ที่เคลื่อนย้ายการมุ่งผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มมาสู่ภาคสาธารณะและมีความเป็นเจ้าของพื้นที่หรือกิจกรรมมากยิ่งขึ้น และท้ายสุดมีการนำเสนอภาคสังคมชุมชนในอุดมคติ คือ “แนวคิดประชาสังคม” ที่มุ่งการพัฒนาสู่ภาคสังคมโดยรวมหรือภาคสาธารณะ อย่างไรก็ตามส่วนที่มีความคล้ายคลึงกันของแนวคิดทั้งสามคือ ศักยภาพในการพึ่งพาตนเอง อุดมการณ์ร่วม และความร่วมมือเพื่อมุ่งพัฒนาสู่คุณภาพชีวิตที่ดี (ประเวศ วะสี : 2540)

ปัจจัยที่สร้างชุมชนเข้มแข็งได้นั้น ต้องพัฒนาแบบองค์รวม โดยพัฒนาคน ชุมชน และสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ การพัฒนาองค์กรต้องกระทำโดยคนในชุมชน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้สึกมีปัญหา มีความต้องการในการแก้ปัญหาร่วมกัน รวมทั้งมีความรัก ความเอื้ออาทร จริใจต่อกัน ภายใต้ภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น และความต้องการที่แท้จริงของชุมชน จึงจะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองนี้ เป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดการทรัพยากร วิถีชีวิตชุมชน โครงสร้างทางสังคม ค่านิยม การศึกษาเรียนรู้รวมทั้งความสัมพันธ์เชิงสังคม และระดับการปฏิสัมพันธ์ของชุมชน จึงนับเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็งกลุ่มคนชมรม หรือสมาคมทุกอย่างต้องเป็นการคิดขึ้นเองของประชาชนไม่ว่าจะเป็นความคิดริเริ่ม ความต้องการทักษะความรู้ ทุน แรงงาน ทรัพยากร ชุมชน โดยการแก้ปัญหาชุมชนบนพื้นฐานของการพึ่งตนเองของชุมชนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ (พินิจ ลาภธนานนท์ : 2529)

ตลาดร้อยปีสามชุก ในวันนี้ น้อยคนในกลุ่มผู้นิยมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ไม่รู้จักกลุ่มเรือนแถวไม้ที่เกาะกลุ่มรวมตัวกันเป็นศูนย์กลางของย่านการค้าในชุมชนริมแม่น้ำสุพรรณบุรี หรือแม่น้ำท่าจีนของอำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี โดยปัจจุบันนับว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญเป็นลำดับต้นควบคู่ไปกับบึงฉวากที่เป็นแหล่งพักผ่อนและนันทนาการ ทั้งเยี่ยมชมเยือนของกลุ่มคนในพื้นที่ของจังหวัดสุพรรณบุรี หรือผู้แวะเวียนเยี่ยมชมจากภายนอกไม่ว่าจะเป็นการเดินทางผ่านเพื่อเข้าสู่ พื้นที่ภาคเหนือ รวมทั้งกลับลงสู่กรุงเทพมหานคร หรือมีจุดมุ่งหมายโดยตรงสู่ตลาดร้อยปีสามชุกก็ตาม สิ่งเหล่านี้ทำให้สถานที่แห่งนี้มีความหมาย มีคุณค่า มีลมหายใจและความมีชีวิตชีวาคืนกลับมาอีกครั้งนับจากวันวานของอดีตที่เคย รุ่งเรืองเมื่อครั้งเป็นศูนย์กลางการค้าแห่งหนึ่งของจังหวัดสุพรรณบุรี (รุจ รัตนพาหุ : 2547)

ประเด็นข้างต้นนี้เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ เกิดจิตสำนึกของความหวงแหนทรัพยากรที่เป็นที่หล่อเลี้ยงชีวิตของกลุ่มคนในพื้นที่ แม้มีบ้างบางส่วนที่ยอมรับเงื่อนไขการเปลี่ยนแปลง ด้วยเหตุนี้จึงเกิดปรากฏการณ์ของมิติด้านการอนุรักษ์ชุมชน ด้วยวิถีทางการจัดการโดยชุมชน มี ดร.สมเกียรติ อ่อนวิมลร่วมให้คำปรึกษาในทิศทางการปรับปรุงสภาพชุมชนพร้อมทั้งการอนุรักษ์ วิถีชีวิตทรัพยากรที่เป็นทุนเดิมมีมาตั้งแต่อดีต เผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไปเห็นคุณค่าและความสำคัญ ของประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม ตลอดจนวัฒนธรรมของตลาดริมน้ำ เพื่อส่งเสริมให้เกิดมิติทางการท่องเที่ยว อันจะเป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นให้เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น

ตลาดเก่าอายุกว่า 100 ปีของสามชุก ปัจจุบันได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดสุพรรณบุรี และในแต่ละสัปดาห์จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวที่นี่จำนวนมาก โดยเฉพาะช่วงวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ กล่าวได้ว่าท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของความเจริญ และการขนส่งแม้จะทำให้วิถีชีวิตของชุมชนสามชุกเปลี่ยนแปลงไป แต่เพราะความเข้มแข็งของชุมชนยังช่วยกันอนุรักษ์วิถีชีวิต และวิถีชุมชนไว้ได้ อีกทั้งยังสามารถนำมาเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวสร้างรายได้ให้กับชุมชนอีกด้วย (พงษ์วิน ชัยวิรัตน์ : 30 เมษายน 2558)

3. แนวคิด ทฤษฎีและหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งตามวิถีพุทธ

ชุมชน หมายถึง กลุ่มบุคคลหลาย ๆ กลุ่มมารวมกันอยู่ในอาณาเขตและภายใต้กฎหมายหรือบังคับเดียวกัน โดยมีแบบแผน การดำเนินชีวิตในแนวทางเดียวกันเช่น ภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือมีวัฒนธรรมร่วมกันเป็นพื้นฐานเชื่อมโยงจิตใจทุกคนในชุมชนอันจะส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ได้แก่ 1) ชุมชนที่เป็นชุมชน เรียนรู้ (Learning Organization) 2) เป็นชุมชนที่รู้จักจัดการตัวเอง (Community Management) 3) เป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ (Spirituality) 4) เป็นชุมชนที่มีสันติภาพ (Peaceful) (โกวิท พวงงาม : 2553) ความเข้มแข็งของชุมชนมีพื้นฐานของความมีจิตสำนึกที่ต้องการจะมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนด้วยความสามัคคี สามารถที่จะวิเคราะห์ปัญหา ทางเลือก และตัดสินใจทางเลือกนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้สำเร็จพัฒนาไปสู่การแก้ไขปัญหาอื่นๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนทำให้ชุมชนมีความสามารถที่พึ่งตนเองได้และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่จะสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้นั้น จะต้องพัฒนาแบบองค์รวม (Holistic) โดยพัฒนาคน ชุมชน และสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ การพัฒนาองค์กรต้องกระทำโดยคนในชุมชน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้สึก มีปัญหา มีความต้องการในการแก้ปัญหาาร่วมกัน รวมทั้งมีความรัก ความเอื้ออาทร จริใจต่อกัน ภายใต้ภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น และความต้องการที่แท้จริงของชุมชน จึงจะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอาศัยอยู่บนพื้นฐานของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยในแต่ละชุมชนจะมีการพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในมิติต่างๆ เช่น มิติด้านเศรษฐกิจมิติทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ มิติด้านสังคม และมิติทางด้านวัฒนธรรม ซึ่งในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนนั้น อาจพัฒนาความเข้มแข็งได้เพียงบางมิติเท่านั้น เนื่องจากเงื่อนไขและกระบวนการที่นำไปสู่ความเข้มแข็งในแต่ละมิติของแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกัน ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อเป็นฐานรองรับการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมพร้อมกันทุกด้าน หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน รวมไปถึงภาคีการพัฒนาต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ จึงต้องผนึกกำลังดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ด้วยการกระตุ้นและสร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมรวมทั้งการสร้างสภาพแวดล้อมให้ชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันทำและมีการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่

ยั่งยืนในระยะยาว ทั้งนี้มีกิจกรรมหลักที่ดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การส่งเสริมกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในลักษณะ “ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้” เพื่อส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วยกระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนชุมชนได้มีการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อการพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาสวัสดิการสังคมและสวัสดิภาพของชุมชนการฟื้นฟูอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน การค้นหาศักยภาพและการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการจัดทำแผนความต้องการของชุมชน รวมทั้งการสร้างประชาคมภายในชุมชนและการสร้างเครือข่ายของชุมชน

4. การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง

การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง สรุปได้ว่าจังหวัดสุพรรณบุรีมีพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญอีกทั้งมีความอุดมสมบูรณ์ และประชาชนในพื้นที่ต่างก็มีความภาคภูมิใจในจังหวัดของตน สะท้อนให้เห็นถึงความเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยจึงได้ลงศึกษาพื้นที่ชุมชนบ้านสามชุกซึ่งนับว่าเป็นหนึ่งในตัวอย่างชุมชนที่เข้มแข็งในจังหวัดสุพรรณบุรี

พระพุทธศาสนาเน้นการพัฒนาสังคมให้เข้มแข็งต้องพัฒนาเริ่มต้นจาก จากปัจเจกบุคคล ก่อนแล้วไปสู่สังคม ประเทศชาติประชาชนโลกตามลำดับ ดังนั้น คนจะดีได้ต้องดีมาจากภายในคือ จิตดี (จิตดี) แล้วออกมาสู่ภายนอกคือพฤติกรรมดี และทำดี ผลที่ออกมาจึงเป็นผลดี(กรรมดี) ทั้งส่วนตนและส่วนรวมอย่างแน่นอน ควรยึดหลักธรรมในพระพุทธศาสนา คือ สังคหวัตถุ 4 ประการ คือ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตา และตั้งมั่นอยู่ในศีล 5 ถ้าเราได้เข้าไปใช้คุณ ในคุณธรรมเหล่านี้ พร้อมทั้งศีล 5 ได้มีกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ก็จะเป็นเหตุให้เกิดความรัก ความเข้าใจกัน มีความหวังใยกัน เกื้อกูล ดูแล สุข ทุกข์ คนในชุมชนเดียวกันอย่างเข้มแข็ง

บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนนั้น ในอดีตถือว่าพระสงฆ์สำคัญอย่างมาก ในการพัฒนาชุมชน เรียกได้ว่าเป็นที่ปรึกษาและให้แนวทางในการดำเนินชีวิต โดยพระสงฆ์ก็นำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาบอกต่อ ด้วยความเคารพและศรัทธาเป็นหลักสำคัญทำให้สังคมมีความเป็นอยู่กลมกลืนแบบวิถีพุทธ ชีวิตก็เรียบง่ายปัญหาก็น้อย สังคมก็เข้มแข็ง คำว่าสังคมเข้มแข็งในที่นี้ คือสังคมสันติสุขอยู่อย่างพอเพียง ยินดีในสิ่งที่ตนได้ พอใจในสิ่งที่ตนมีรูปแบบการชุมชนเข้มแข็งโดยใช้หลักธรรมบูรณาการกับแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ การมีส่วนร่วมที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็งแบบไตรภาคี ได้แก่ องค์กรชุมชน องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคีสนับสนุนระบบสนับสนุนชุมชนเข้มแข็ง ชุมชนเกิดจากการรวมตัวของผู้คนทั้งในชนบทและในเมือง ในหมู่บ้านและระหว่างหมู่บ้าน อำเภอ จังหวัด ในอาชีพหนึ่งหรือในความสนใจร่วมกันของคนหลายอาชีพจากหลายแห่งหลายพื้นที่การรวมตัวกันดังกล่าวมีทั้งที่เป็นมูลนิธิ เป็นสหกรณ์ สมาคม หรือรูปแบบอื่นๆ ที่ไม่ได้จัดทะเบียน รวมกันเป็นกลุ่มอาชีพ เป็นชมรม มีกติกาหลักการและกฎเกณฑ์ของการอยู่ร่วมกัน

การส่งเสริมกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยพัฒนาศักยภาพให้คนในชุมชนรวมกลุ่มกัน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมเรียนรู้ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรักษาผลประโยชน์เสริมสร้าง

ความเข้มแข็งของชุมชนมีการจัดทำประชาคมพัฒนาเทศบาล และแผนชุมชน กิจกรรมพัฒนาของชุมชนที่รวมตัวกันจัดแผนขึ้น ตามที่คนในชุมชนต้องการสามารถแก้ปัญหาของชุมชนได้ โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมกำหนดแนวทาง มีเป้าหมายแนวทางที่ชัดเจน พัฒนาให้คนในชุมชนอยู่ดี มีสุข เป็นอาสาสมัคร แนะนำให้ความรู้กับคนในชุมชน มีความรู้ดูแลตนเองและครอบครัว

5. สรุป

สามารถสรุปได้ว่า การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง นั้นจะต้องมีความรักความสามัคคี มีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำทำกิจกรรมต่าง เช่น ทำวัตรสวดมนต์ อบรมธรรมะตามสมควร มีการให้ประชาชนและเยาวชนสมาทานศีล ปฏิบัติกรรมฐานอยู่เนืองๆ ภาพสะท้อนทำให้เห็นว่า ชุมชนมีความเข้มแข็ง ปราศจากอบายมุขต่างๆ มีวิถีชีวิตดีขึ้น มีธรรมะเป็นที่พึ่ง โดยเฉพาะงานของวัด ช่วยกันขับเคลื่อน ดำรงเพื่อพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี

การแสดงบทบาทของพระสงฆ์ในการเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชนสำเร็จได้เพราะความสามัคคีของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นการแสดงบทบาทในการจัดการต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายเข้ามาเป็นส่วนสำคัญในการเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ต่อไปเนื่องจากเงื่อนไขและกระบวนการที่นำไปสู่ความเข้มแข็งในแต่ละมิติของแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกัน

บรรณานุกรม

- โกวิทย์ พวงงาม. การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, 2553.
- บุษกร วัฒนบุตร. องค์การแห่งความสุขกับคุณภาพชีวิต. (วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 2558).
- ประเวศ วะสี. บทสัมภาษณ์ในประชาสังคม: ทรรศนะนักคิดในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, 2540.
- พระครูวินัยธรจักรี ศรีจารุเมธีญาณ. บทบาทพระสงฆ์ไทยในสังคมยุคโลกาภิวัตน์. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2559.
- พระครูญาณเพชรรัตน์ (เทวินทร์ ปิยะทสฺสี). ยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2557.
- พระวีระศักดิ์ ชยธมโม. แนวทางการจัดการวัดสันติสุขตามหลักสัปปายะ 7: กรณีศึกษาวัดธารน้ำไหล จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย:

- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2558.
- พินิจ ลาภานานนท์. “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท”. กรุงเทพมหานคร: โครงการหนังสือเล่ม. สถาบันวิจัยสังคม: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- พงษ์วิน ชัยวิรัตน์” **ปลุกตลาดสามชุกต้นแบบชุมชนเข้มแข็งยุทธศาสตร์ท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: กรุงเทพธุรกิจ. จาก http://www.bangkokbiznews.com/2008/08/22/news_27079461.php?news_id=27079461 (30 เมษายน 2558).
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.
- รุจ รัตนพาหุ. “แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ชุมชนตลาด สามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี”. **วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2547.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. **ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

788

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (ฉบับพิเศษ) เมษายน-มิถุนายน 2560

